

Slikovnica u dječjem vrtiću - kada, kako i zašto u funkciji razvoja govora, jezika i komunikacije?

Mužić, Andrea

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:004592>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Andrea Mužić

Slikovnica u dječjem vrtiću - kada, kako i zašto u funkciji razvoja govora, jezika
i komunikacije?

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI
Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Slikovnica u dječjem vrtiću - kada, kako i zašto u funkciji razvoja
govora, jezika i komunikacije?

Predmet: Jezično-komunikacijski integrirani kurikulum

Mentor: prof., viši predavač Vesna Katić

Student: Andrea Mužić

Matični broj: 0081158101

U Rijeci, rujan, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila samostalno, uz preporuke

i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

SAŽETAK

Slikovnica ima značajnu ulogu u poticanju jezično-govornog i komunikacijskog razvoja djece. Djeca dolaze na svijet s unutarnjom sposobnošću za usvajanje jezika i komunikacije koji su uvjetovani čimbenicima koji se dijele na unutarnje, vanjske i samoaktivnost. U odgojno-obrazovnom kontekstu, slikovnice se koriste kao vanjski čimbenik poticanja dječjeg razvoja. Odgojno-obrazovni rad koji uključuju slikovnice imaju za cilj razviti jezično-komunikacijske i govorne vještine djece, ali i druge aspekte njihovog razvoja. Odabir slikovnica koje odgovaraju interesima, dobi i osobnosti djeteta igraju važnu ulogu u poticanju njihovog razvoja. Slikovnice obrađuju obiteljska, vrtićka i svakodnevna iskustva, podržavajući razvoj osobnosti i interesa. U konačnici, slikovnice značajno potiču jezično-komunikacijski i govorni razvoj. Kroz estetiku, riječi, komunikacijske vještine i roditeljsku ulogu, slikovnice daju djetetu važan alat za razvoj jezika, govora i komunikacije.

Ključne riječi: jezično-govorni razvoj, komunikacija, uvjeti jezično-govornog razvoja, slikovnica

ABSTRACT

The picture book plays a significant role in stimulating children's language-speech and communication development. Children enter the world with an innate ability to acquire language and communication, conditioned by internal, external, and self-activity factors. The picture book is one of the external factors that provide an opportunity to nurture this ability through reading and interaction with stories. In an educational context, the picture book is an external factor that fosters children's development. Activities involving picture books aim to cultivate children's language, communication, speaking skills, and other aspects of their development. The selection of picture books that correspond to the child's interests, age, and personality plays a crucial role in promoting their development. Picture books address familial, kindergarten, and everyday experiences depending on interest. Ultimately, picture books substantially encourage language communication and speech development. Through aesthetics, vocabulary, communication skills, and parental involvement, picture books offer a child an essential tool for language, speech, and communication development.

Keywords: language-speech development, communication development, factors of speech development, picture book

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. GOVOR, JEZIK, KOMUNIKACIJA – ODREĐENJE I ZNAČENJE	2
2.1. Govor	2
2.2. Jezik	3
2.3. Komunikacija	4
3. GOVORNO - JEZIČNI I KOMUNIKACIJSKI RAZVOJ DJECE OD ROĐENJA DO POLASKA U ŠKOLU	6
4. UVJETI ZA JEZIČNO-GOVORNI RAZVOJ	9
4.1. Unutarnji čimbenici	9
4.2. Vanjski čimbenici	11
4.3. Samoaktivnost djece	13
5. SLIKOVNICA – OBILJEŽJA, ODREĐENJE, PODJELE I FUNKCIJE	14
5.1. Obilježja i određenje slikovnice	14
5.2. Podjela slikovnica	15
5.3. Funkcija slikovnica	17
6. SLIKOVNICA I DIJETE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI	19
6.1. Primjerenost i odabir slikovnica dječjem uzrastu	19
6.2. Slikovnice u dječjem vrtiću	21
6.3. Slikovnica kao poticaj za odgojno-obrazovni rad	23
6.4. Uloga odgojitelja u govorno-jezičnom razvoju djece kroz primjenu slikovnice u odgojno-obrazovnom radu	25
7. ZAKLJUČAK	28
8. LITERATURA	29

1. UVOD

Dječji vrtići predstavljaju važno okruženje za razvoj djece rane i predškolske dobi, gdje se postavljaju temelji za buduće kompetencije. Jedan od značajnih elemenata procesa učenja je korištenje slikovnica u odgojno-obrazovnom radu.

Odabir teme proizlazi iz interesa za dječji razvoj i ulogu koju slikovnica ima u odgojno-obrazovnom procesu. U kontekstu dječjeg vrtića, odgojno-obrazovni rad zahtijeva planiranje i stručan pristup kako bi se potaknuo razvoj djece. Jedno od ključnih pitanja koja se nameću jest kada, na koji način i zašto uključiti slikovnice u proces odgoja i obrazovanja djece, s posebnim naglaskom na razvoj govora, jezika i komunikacijskih vještina. Ovaj rad istražuje primjenu slikovnica kao pedagoškog alata u dječjem vrtiću s ciljem poticanja razvoja govora, jezika i komunikacije kod djece. Fokus je na identificiranju optimalnih metoda, trenutaka i pedagoških pristupa koji će omogućiti učinkovito uključivanje slikovnica u vrtićki kontekst te razumijevanje dublje uloge slikovnica u podržavanju jezičnog i komunikacijskog razvoja kod djece.

U prvom poglavlju govorit će se o određenju i značenju pojmova govor, jezik i komunikacija kao polazište na iduće poglavlje. Nastavno na prvo poglavlje rad će se usmjeriti razumijevanju razvoja jezičnih, komunikacijskih i govornih sposobnosti kod djece, počevši od rođenja do polasku u školu, s čime se ostvaruje temelj za daljnje istraživanje uloge slikovnice u dječjem vrtiću.

Glavna misao rada usredotočit će se na čimbenike koji utječu na jezično-komunikacijski te vrstu i funkciju slikovnica. Kroz ovaj dio završnog rada odgovorit će se na postavljena pitanja u naslovu: „Kako, kada i zašto upotrijebiti slikovnicu u funkciji jezika, govora i komunikacije?“. Istražiti će se kako primjerenost slikovnice prema dobi i interesima djece može utjecati na odabir odgojno-obrazovnih aktivnosti te kako uključiti slikovnicu kao poticaj za razvoj rječnika, gramatike i jezične strukture te njenu važnost u cjelovitom rastu i razvoju djece rane i predškolske dobi

Završni dio rada će se fokusirati na praktične smjernice za odabir kvalitetnih slikovnica u dječjem vrtiću. Zaključno, ovaj završni rad ima za cilj pružiti uvid u važnost i koristi koje slikovnice pružaju u razvoju govora, jezika i komunikacije kod djece u dječjem vrtiću.

2. GOVOR, JEZIK, KOMUNIKACIJA – ODREĐENJE I ZNAČENJE

Kroz ovo poglavlje približit će se i objasniti određenje i značenje pojmova govor, jezik i komunikacija. Međusobno su ovisni i komplementarni, ali istovremeno i različiti (Kraljević, 2015). Oni su ključni elementi ljudske interakcije putem kojih se izražavaju misli, osjećaji i ideje.

U procesu razvoja govora, jezika i komunikacije, djeca prolaze kroz značajan put usvajanja zvukova, gramatičkih struktura, rječnika te sposobnosti usklađivanja zvukova sa značenjem. Ovaj proces ključan je za stvaranje temelja komunikacijske vještine koja će pratiti dijete tijekom cijelog života (Ljubešić, Capanec 2012). U idućim poglavljima detaljno će se obratiti pozornost kako su govor, jezik i komunikacija međusobno povezani te definirati pojmove.

2.1. Govor

Govor je sposobnost verbalne komunikacije koja omogućuje ljudima da izraze svoje misli, osjećaje i ideje putem jezičnih simbola. To je ključna vještina koja omogućuje interakciju među pojedincima, razmjenu informacija te izgradnju odnosa s okolinom. Ova sposobnost temelji se na upotrebi jezika - sistema simbola, zvukova i znakova koji imaju dogovoreno značenje unutar zajednice. Govor uključuje artikulaciju zvukova kako bi se formirale riječi i rečenice, što omogućuje pojedincima da prenesu svoje namjere i razumiju druge (Pavličević-Franić, 2005). Značaj govora proteže se kroz mnoge aspekte života. Kroz govor, ljudi dijele informacije, uče, pregovaraju, izražavaju emocije i stvaraju umjetnost. Govor također ima dubok društveni značaj, jer omogućuje formiranje identiteta, povezivanje s kulturom i uspostavljanje socijalnih veza.

Osim praktične dimenzije, govor ima i dublje psihološke implikacije. On omogućuje introspekciju, razmišljanje o vlastitim mislima te dijalog sa samim sobom. Kroz govor, ljudi oblikuju svoje unutarnje misli i komuniciraju sa svijetom oko sebe (Pavličević-Franić, 2005).

Govor je jedan od glavnih načina komunikacije među ljudima. Preduvjet za njegov razvoj su: dobro zdravlje, uredno razvijen govorni organ, uredan sluh, uredan intelektualni razvoj te stimulativno okruženje (Andrešić i sur., 2010). Govor je i ključni jezični alat u primanju i prenošenju informacija te igra važnu ulogu u razvoju djeteta. Govor djeteta prolazi kroz razvojne faze, od vokalizacije do prvih riječi, te se postupno razvija od jednostavnijih

glasovnih cjelina do složenijih izraza. Tempo, ritam i kvaliteta glasa također su važni aspekti govora. Poremećaji izgovora, nepravilan ritam ili jaka promuklost mogu utjecati na kvalitetu komunikacije i razumijevanje poruke. Prilikom komunikacije, sugovornik ili slušatelj često obraća veću pažnju na način izgovora nego na sam sadržaj (Lovrić, 2016).

Govor je prvi alat s kojim se dijete upoznaje kroz prve krikove, plač i vokalizaciju prvih riječi u nastavku rada istražiti će se razvojne faze govora te način na koji ga poticati i razvijati kod djece rane i predškolske dobi.

2.2. Jezik

Jezik, kao jedinstvena pojava u zajednici ljudi, ima važnu ulogu u komunikaciji i razumijevanju među ljudima. No, njegova važnost ide puno dublje, jer služi kao sredstvo za oblikovanje svijeta, izražavanje misli i ideja, djelovanje, stvaranje i poistovjećivanje (Jelaska, 2005). U ovom poglavlju će se raspravljati o značenju jezika, istražujući njegove temeljne uloge te koncept podjele na ekspresivni i receptivni jezik.

Jezik predstavlja složen sustav sastavljen od simbola koji ima određeno značenje i niz pravila kojima se ti simboli i govor povezuju u smislen sadržaj. Svaki jezik je jedinstven te posjeduje svoje gramatičke norme, geste, stavove, tonalitete i pokrete kojima se od misli dolazi do cjelovitog sadržaja. On također predstavlja i skup naziva, odnosno služi kao instrument za imenovanje objekata i pojava koje postoje u svijetu oko nas. Jezik omogućuje identifikaciju predmeta koji nas okružuju čime omogućuje komunikaciju o stvarima, idejama i osjećajima kako s okolinom tako i s ne verbaliziranim promišljanjima (Beckwith, 1988).

Razumijevanje jezika podrazumijeva razdvajanje na dvije ključne komponente - ekspresivni i receptivni jezik. Ekspresivni jezik odnosi se na sposobnost izražavanja jezikom, tj. na proizvodnju jezičnih poruka i kodiranje informacija. To uključuje razvoj vokabulara i sposobnost kombiniranja riječi u sve složenije izraze, počevši od jednostavnih dvosložnih riječi do pravilne upotrebe gramatike (Galić, 2016). S druge strane, receptivni jezik usmjerava se prema sposobnosti razumijevanja i tumačenja jezičnih informacija koje dolaze od drugih ljudi. To uključuje sposobnost čitanja i slušanja govora te interpretaciju značenja riječi, rečenica i teksta. Razumijevanje receptivnog jezika ključno je za efikasnu komunikaciju i međusobno razumijevanje (Apel i Masterson, 2004).

Proces usvajanja jezika kod djece je složen i dinamičan fenomen. Od samog rođenja, djeca su izložena zvukovima okoline, uključujući govor odraslih, što je osnova za fonološku obradu. Mozak djeteta brzo razvija neuronske veze kako bi povezo zvukove s jezičnim značenjem. Tijekom ovog procesa, mozak stvara tisuće veza kako bi omogućio prepoznavanje i interpretaciju jezičnih signala (Galić, 2016). U isto vrijeme, djeca postupno grade svoj vokabular, počevši od jednostavnih riječi za predmete i emocije. Mozak povezuje te riječi s njihovim stvarnim značenjem u svijetu oko sebe. Kroz izlaganje različitim jezičnim konstrukcijama, djeca razumiju gramatička pravila svog jezika, što omogućuje pravilno stvaranje rečenica i izraza. Važno je napomenuti da je proces učenja jezika kontinuiran i traje tijekom djetinjstva i adolescencije. Djeca neprestano usvajaju nove riječi, izraze i jezične strukture, što im omogućuje prilagodbu različitim komunikacijskim situacijama i širenje razumijevanja svijeta oko sebe (Apel i Masterson, 2004).

Do sada su usvojeni pojmovi govor i jezik s ciljem kako bi razumjeli cjeloviti govorno-jezični razvoj djece rane i predškolske dobi. U nastavku slijedi поблиže određenje i značenje pojma komunikacija.

2.3. Komunikacija

Komunikacija predstavlja dinamički proces razmjene informacija, ideja, emocija ili misli između pojedinaca ili skupina putem jezika, simbola, gesta ili drugih oblika komunikacijskih kanala. To je osnovna ljudska aktivnost koja omogućuje razumijevanje, povezivanje i uspostavljanje odnosa među ljudima. U svakodnevnom životu, komunikacija se odvija na različite načine - verbalno, neverbalno i pisano. Ona obuhvaća izražavanje i primanje informacija, prenošenje emocija, usklađivanje aktivnosti i razmjenu misli. Kroz komunikaciju, pojedinci izražavaju svoje potrebe, dijele svoje iskustvo i razvijaju društvene veze (Ljubetić, Ercegovac, Vukušić, 2020). Verbalna komunikacija koristi riječi i jezik za prenošenje informacija putem glasa, omogućujući izražavanje ideja i razmjenu poruka u usmenom obliku. Dok neverbalna komunikacija obuhvaća geste, izraze lica, kontakt očima i tjelesni jezik kako bi se prenijele emocije i poruke bez upotrebe riječi. S druge strane, pisana komunikacija koristi pisane znakove, poput slova i simbola, kako bi se izrazile misli i ideje na papiru ili ekranu, omogućujući preciznost i trajnost informacija. Svaka od ovih komunikacijskih forma doprinosi različitim aspektima interakcije među ljudima, pružajući širinu i dubinu u načinu na koji komuniciramo (Miličević, 2007).

Razvoj komunikacije uključuje stjecanje vještine razumijevanja i izražavanja misli, osjećaja i informacija. Prema autoru Miličević (2007) postoji veliki broj praktičnih funkcija komunikacije kao što su prenošenje informacija, traženje ili primanje informacija, zahtijevanje da se zadovolje potrebe, usklađivanje aktivnosti u igri, zadatku, podjela uloga i slično. Situacija koju određuje niz faktora može biti s jedne strane prisutnost osoba, osobnost, uloga, uzrast, iskustvo. Dok s druge strane tijekom komunikacije također ovisi o okolnostima, broju sudionika u razgovoru, trajanju komunikacije, uvjetima čujnosti te mjestu gdje se ona izvršava. Uzimajući u obzir sve uvjete, moglo bi se konstatirati da je znati komunicirati isto kao i znati prilagoditi se situaciji te je ona ujedno sposobnost prilagođavanja što se uči kroz cijeli život počevši rođenjem. S ovim saznanjima u nastavku će se nadograđivati znanje obraćajući pozornost prema jezično-govornom razvoju s obzirom na dob djece te njihovim jezično-govornim sposobnostima.

3. GOVORNO - JEZIČNI I KOMUNIKACIJSKI RAZVOJ DJECE OD ROĐENJA DO POLASKA U ŠKOLU

Razvoj govora i jezika kod djece u ranom i predškolskom uzrastu temelji se na njihovom dobu i razvojnim karakteristikama, a svako dijete prolazi kroz taj proces na individualan način. Različiti periodi u djetetovom razvoju obiluju specifičnim karakteristikama i potencijalima. U nastavku će biti detaljnije razmotren kalendar govorno-jezičnog razvoja kod djece, uzimajući u obzir njihove individualne osobine i psihološke uvjete. Ovaj razvoj prati dijete od trenutka rođenja pa sve do polaska u školu.

Razdoblje razvoja govora i jezika od rođenja do druge godine života ključno je za razvoj djeteta u mnogim područjima, uključujući motorički, kognitivni, emocionalni i jezični razvoj. Cjeloviti razvoj znatno utječe na razvoj govora u toj dobi. Sluh je vrlo važan čimbenik govorno-jezičnog razvoja jer pomoću njega prima zvučne informacije iz svoje okoline. Prvo glasanje novorođenčeta jest plač, krikovi te različiti fiziološki zvukovi. Njegova komunikacijska usmjerenost jest izraziti svoje fiziološke potrebe okolini. Djeca od 3 do 6 mjeseci starosti u mogućnosti su postupno prelaziti u fazu brbljanja te je u toj dobi karakteristična pojava prvog glasnog osmijeha te usavršavanje gukanja (Starc i sur., 2004). To je faza kada je dijete u mogućnosti proizvoditi glasove te oponašati zvukove iz okoline, njihova komunikacija postaje usmjerena ka okolini i odraslima. Što se dijete približava prvoj godini života postaje sve spretnije u produkciji slogova te se njima služi za komunikaciju s odraslima ponavljajući nizove jednakih slogova.

Do prve godine života djeca su sve više usmjerena na odrasle i okolinu te tada započinje smijanje i hihotanje, reagiranje na vlastito ime, usmjeravanje pogleda prema imenovanim predmetima te je za taj period karakteristična prva izgovorena riječ sa značenjem. Idući prema drugoj godini života djeca svoje potrebe izražavaju vokalizacijom, pokazivanjem ili dodirivanjem te su u mogućnosti slijediti jednostavne upute. Djeca urednog jezično-govornog razvoja do dvije godine koriste i od 5 do 50 prepoznatljivih riječi, znaju pokazati i imenovati svakodnevne stvari, počinju koristiti glagole, zamjenice i pridjeve, dobro imitiraju zvukove i kretnje odraslih. U toj dobi prevladava i situacijski govor koji je razumljiv samo u danoj situaciji. On je karakterističan po tome da dijete još izostavlja mnoge riječi te se služi mimikom, gestama, intonacijom govora kako bi ga se razumjelo u određenoj situaciji (Andrešić, 2010).

Djeca u dobi od dvije do tri godine, urednog razvoja, postaju motorički spretni i stabilni te sposobni osim neverbalne komunikacije služiti se i verbalnom komunikacijom. Ovo razdoblje predstavlja jačanje izražaja u funkciji mentalnog razvoja djeteta te se u njemu razvija misao, govor i kontakt očima. Ta dob je specifična po krizi treće godine u kojoj je dijete u stanju prkosa i otpora, poznato po stjecanju svoje autonomije. U ovoj dobi dolazi i do razvoja rječnika i gramatike, a karakterizira se time da djeca počinju upotrebljavati osobne i posvojne zamjenice, rabiti se glagolskim oblicima, upotrebljavati negaciju i pridjeve. Dijete u toj dobi osim jednostavnih rečenica počinje koristiti sastavne i rastavne rečenice te se smatra da su temelji gramatički ispravnog govora usvojeni (Starc i sur., 2004). Sva ta nova saznanja djetetu otvaraju vrata prema boljim komunikacijskim sposobnostima te govor postaje razumljiv ne samo uskoj okolini – obitelji, već i sa nepoznatim osobama.

Komunikacijske sposobnosti djece od dvije do tri godine karakteristične su time da je dijete u mogućnosti ispričati kratku priču, imenovati se vlastitim imenom, slušati kratke priče, učiti napamet kratke pjesmice, postavljati pitanje prema njegovim interesima, imenovati i opisivati crteže te često upotrebljavati negaciju kako bi izrazio vlastite želje i nezadovoljstvo (Starc i sur., 2004.)

Uz usvojeno prethodno znanje o govorno-jezičnim vještinama uredan razvoj od treće do četvrte godine života je ključan period u kojem se dijete suočava s mnogim izazovima u razvoju govora, jezika i komunikacije. U ovom periodu, djeca prolaze kroz niz faza u razvoju jezika i govora koje se razlikuju u skladu s njihovim individualnim karakteristikama i okruženjem u kojem odrastaju. Od treće do četvrte godine života, djeca počinju sve više razumjeti jezik koji se koristi oko njih. Oni počinju razvijati vokabular i gramatičke strukture koje im pomažu da izraze svoje potrebe i osjećaje. U ovom periodu, djeca također počinju razvijati svoje sposobnosti slušanja i razumijevanja različitih vrsta govora (Prebeg-Vilke, 1991). U toj dobi dijete je sposobno započinjati s izgovorom kompleksnijih riječi. U artikulaciji glasovi s, z, c, š, ž, č, ć, dž i đ mogu biti i dalje nepravilni, što je karakteristično za tu dob te se tolerira sve do pete godine života. Razvoj rječnika i gramatike za tu dob specifičan je po tome da se pojavljuju svi aspekti gramatičkih rješenja, a to su padeži, vremena, zamjenice, brojevi i drugo, no nisu u potpunosti usvojeni te su moguće pogreške u samoj upotrebi. To razdoblje života karakteristično je po velikom interesu za jezik i komunikaciju s okolinom te sve spretnijim komunikacijskim vještinama te sve češćim postavljanjem pitanja: Kako?, Zašto?, Kada?. Dijete postaje sposobno rješavati sukobe

verbalnim putem, izražavati svoje misli i osjećaje te koristiti se izraze socijalne uljudnosti (Starc i sur., 2004).

Razvoj djece od četvrte do pete godine obilježen je s potrebom za neovisnošću i samostalnosti što se olakšava značajnim napretkom u razumijevanju i korištenju jezika. Djeca u ovom periodu postaju sve sposobnija u komunikaciji s drugima i razvijaju vještine koje im omogućuju da izraze svoje ideje i misli na jasniji način.

U ovom periodu, djeca sve više koriste složene rečenice i gramatički složenije strukture, što im omogućuje da izraze više informacija u jednoj rečenici. Također, njihov rječnik se širi, a počinju koristiti riječi koje opisuju apstraktne koncepte i ideje (Andrešić i sur., 2010). Također djeca razvijaju svoje sposobnosti slušanja i razumijevanja govora. Oni postaju sve bolji u razumijevanju figurativnih jezičnih izraza, poput fraza i idioma, i sposobni su prepoznati i koristiti humor i ironiju. Uredan govorno-jezični razvoj odnosi se na: bogat vokabular, pravilne rečenice, prepričavanje priča i događaja, postavljanje pitanja. Djeca počinju s upoznavanjem vještina početnog čitanja i pisanja vještina kao i pojam fonološka svjesnost (Starc i sur., 2004).

Nakon pete godine govorno-jezični razvoj ne razlikuje se mnogo od odrasle osobe. Usvojene su osnovne gramatičke i govorne sposobnosti. Za tu dob karakteristično je podrazumijevanje, prepoznavanje, stvaranje i baratanje dijelovima riječi, što se odnosi na: rimu, slogovnu analizu i sintezu riječi, prepoznavanje prvog i zadnjeg glasa u riječi, glasovnu analizu i sintezu te baratanje glasovima. To je razdoblje kada je dijete u mogućnosti komunicirati bez teškoća te održavati duže razgovore s članovima obitelji, prijateljima i strancima (Starc i sur., 2004). Svako dijete ima svoje specifične karakteristike, interese, temperament i razvojni put. Stoga, način na koji dijete uči jezik i razvija svoje govorne sposobnosti može biti različit od druge djece te se isto tako vremenski razlikovati. Stoga je podrška i interakcija s roditeljima, odgojiteljima i vršnjacima tijekom ovih ranih godina od presudnog značaja za formiranje temelja jezično-komunikacijskog razvoja. Kako bi se omogućio uredan govorno-jezični razvoj djeteta važno je i spomenuti razne čimbenike koji na to utječu te će se pobliže objasniti u idućem poglavlju.

4. UVJETI ZA JEZIČNO-GOVORNI RAZVOJ

Govor predstavlja osnovnu vještinu komunikacije koja omogućuje djetetu da izrazi svoje misli, osjećaje i potrebe te ostvari interakciju s okolinom. Razvoj govora i verbalne komunikacije kod djece podložan je utjecaju različitih faktora i varira od djeteta do djeteta. Svako dijete je jedinstveno, što znači da se brzina i način razvoja govora mogu značajno razlikovati među njima.

U ovom poglavlju pobliže će se govoriti o uvjetima za jezično-govorni razvoj. Uvjeti se mogu podijeliti na unutarnje čimbenike koji su predodređeni samim rođenjem i razvojem, vanjske čimbenike na koje je moguće djelovati te na samoaktivnost djeteta.

4.1. Unutarnji čimbenici

Razvoj jezično-komunikacijskih i govornih vještina djeteta ovisi o različitim unutarnjim čimbenicima koji doprinose formiranju tih sposobnosti. Ti čimbenici uključuju urođene sposobnosti za govor, stanje maturacije i učenja, opće zdravstveno stanje djeteta, sluh, inteligencija i kognitivne sposobnosti, spol, vid te fina motorika ruku (Katić, 2020). Unutarnji čimbenici su uglavnom genetski predodređeni te će se u nastavku pobliže objasniti kako oni utječu na jezično-govorni razvoj djeteta. Oni su vrlo važni za jezično-govorni razvoj jer utječu na sposobnost djeteta da usvoji i razvije svoj govor.

Razvoj govorno-jezičnih i komunikacijskih vještina djeteta je rezultat kompleksnog skupa unutarnjih čimbenika koji igraju ključnu ulogu u formiranju ovih sposobnosti. Ti čimbenici uključuju genetske predispozicije za govor, stupanj zrelosti i mogućnost učenja, opće zdravstveno stanje, sluh, inteligenciju, kognitivne sposobnosti, spol, vid te fine motoričke vještine ruku (Katić, 2020). Nabrojani faktori su od bitnog značaja za razvoj govorno-jezičnih kompetencija kod djece i često su naslijeđeni ili genetski determinirani. U narednom dijelu će biti detaljnije analizirani kako ovi unutarnji čimbenici utječu na razvoj govora i jezika kod djece.

Urođene predispozicije za govor, kao što su anatomska struktura usta i grla te funkcija mozga povezana s jezikom, postavljaju temelje za razvoj govora kod djece. Te predispozicije omogućuju djetetu da proizvodi zvukove potrebne za formiranje riječi i rečenica (Bishop, 2014). Kroz niz faza, od prepoznavanja zvukova do povezivanja

zvukova s određenim značenjem, sposobnosti za govor omogućuju djetetu da postupno razvija svoj jezični izražaj.

Rani razvoj mozga i neuralne veze igraju ključnu ulogu u formiranju jezičnih vještina. Tijekom maturacije, određene dijelove mozga poput korteksa prefrontalnog i temporalnog režnja povezuju se s jezičnim centrima, omogućujući složenije procese razumijevanja i proizvodnje jezika (Kraljević, 2015). Djeca prolaze kroz osjetljive periode tijekom kojih je njihova sposobnost usvajanja jezika izraženija, što podupire razvoj jezičnih vještina.

Sljedeći čimbenik koji utječe na govorno-jezični razvoj je zdravstveno stanje djeteta. Dijete s uredno razvijenim govornim i slušnim organima te dobro razvijenim vidom imati će lakši put prema usvajanju jezika. Međutim, dijete s određenim zdravstvenim problemima poput gluhoće ili vidnih smetnji može imati poteškoća u usvajanju govora. Uredan intelektualni razvoj može biti važan faktor jer dijete koje ima poteškoće s razumijevanjem ili procesuiranjem informacija može imati poteškoća u usvajanju i razvijanju govora (Kraljević, 2015). Njihov kompleksan međudodnos igra ključnu ulogu u formiranju govorno-jezičnih kompetencija. Važno je razumjeti kako ovi faktori međusobno djeluju kako bi se pružila odgovarajuća podrška djetetu u njihovom jezičnom razvoju.

Spol djeteta također može imati utjecaj na to kako se dijete uključuje u razgovor i kako ga percipira. Istraživanja su pokazala da djevojčice često imaju bolju sposobnost verbalne komunikacije u ranoj dobi u usporedbi s dječacima, što se povezuje s različitim stilovima igre i komunikacije (Leonard, 2014). Djevojčice često pokazuju veću sklonost prema verbalnoj interakciji, imaju veću rječitost i izražavaju se verbalno s većom sigurnošću. S druge strane, dječaci se često više usredotočuju na aktivnosti koje uključuju prostornu percepciju i fizičku igru. Važno je napomenuti da ove razlike nisu univerzalne i da svako dijete ima svoj jedinstveni razvoj i stil komunikacije. Spol samo predstavlja jedan od mnogih faktora koji mogu utjecati na razvoj jezično-komunikacijskih vještina, a individualne razlike unutar svake skupine su također značajne. Uključivanjem djece u razne aktivnosti i poticanje komunikacije na način koji odgovara njihovim interesima i stilu može biti ključno za razvoj njihovih jezično-govornih vještina, bez obzira na spol.

Iako ne uvijek povezane sa zdravstvenim izazovima, određene okolnosti mogu značajno utjecati na jezično-komunikacijski i govorni razvoj djeteta. Na primjer, ljevoruka djeca mogu doživjeti otežani razvoj govora. Poteškoće mogu proizaći iz prilagodbe

okolnosti koje su često usklađene s dešnjacima, što može otežati ljevorukoj djeci aktivnosti kao što su pisanje, crtanje ili rukovanje alatima (Katić, 2020).

U nastavku bit će objašnjeni vanjski čimbenici koji su od iznimne važnosti za kvalitetan razvoj jezika, govora i komunikacije kod djece rane i predškolske dobi.

4.2. Vanjski čimbenici

Uz unutarnje čimbenike vrlo važnu ulogu čine vanjski čimbenici jezično-govornog razvoja koji obuhvaćaju samo okruženje djeteta. To obuhvaća obiteljski kontekst, gdje često majka igra ključnu ulogu, kao i obrazovne okoline poput vrtića, škole, jaslica i grupa za igru. Također, vanjski čimbenici uključuju medije i komunikacijska sredstva, podijeljene na elektroničke i tiskane oblike. Knjige i slikovnice spadaju u tiskane vanjske čimbenike. Bilingvizam, kao vanjski čimbenik, često se javlja u obiteljima koje koriste više od dva jezika u svakodnevnoj komunikaciji (Katić, 2020).

Utjecaj roditelja na razvoj govora je vrlo značajan. Roditelji igraju ključnu ulogu u izloženosti djeteta jeziku i razvoju govora. Kvaliteta govora kojim roditelji komuniciraju s djetetom, broj riječi koje koriste i raznolikost rječnika su povezani s brzinom i kvalitetom razvoja govora kod djece. Istraživanja pokazuju da djeca čiji su roditelji bili aktivni u komunikaciji s njima imaju bolji razvoj govora od djece čiji su roditelji manje aktivni u tom području (Hart i Risley, 1995). Utjecaj odgojitelja također ima značajan utjecaj na razvoj govora kod djece. Djeca uče po modelu kroz iskustvo. Kvalitetna komunikacija može ovisiti o načinu govora odgojitelja u vrtiću, kao i ostalih stručnih suradnika koji rade s djecom, može poboljšati ili otežati razvoj govora kod djece. Odgojiteljeva zadaća je i kvalitetan odabir poticaja i igara koji potiču interakciju među djecom te time utječu na njihove komunikacijske vještine i razvoj govora (Apel i Masterson, 2004).

Utjecaj vršnjaka također ima značajan utjecaj na razvoj govora kod djece. Djeca uče jedni od drugih i često imaju više motivacije za usvajanje novih riječi i struktura jezika od vršnjaka nego od odraslih. Međutim, utjecaj vršnjaka može biti pozitivan ili negativan, ovisno o kvaliteti govora i komunikacije unutar grupe vršnjaka (Hart i Risley, 1995).

Dvojezičnost u obitelji može imati značajan utjecaj na razvoj govora kod djece. Dijete koje odrasta u obitelji u kojoj se govori više jezika ima priliku razviti bilingvalne vještine. Međutim, istraživanja pokazuju da prekomjerna izloženost jednom jeziku može imati negativan utjecaj na razvoj drugog jezika. Stoga je važno da roditelji osiguraju adekvatnu

izloženost oba jezika kako bi dijete moglo razviti jednaku razinu vještine u oba jezika (Mabel, 2016).

U današnje vrijeme jedan od važnih vanjskih čimbenika postaju mediji koji igraju važnu ulogu u životu djece. Neki od glavnih medija koji su prisutni u dječjem svijetu su televizija, računalne igre, mobilni uređaji i tiskani mediji poput slikovnica. Jedan od glavnih utjecaja medija na djecu je povezan s njihovim emocionalnim, socijalnim i kognitivnim razvojem. Mediji mogu oblikovati stavove, vrijednosti i ponašanje djece te im pružiti nove informacije i iskustva. Međutim, treba razumjeti da je utjecaj medija složen proces te da može imati dobre i nepoželjne aspekte (Apel i Masterson, 2004). Pozitivni utjecaji medija na djecu uključuju mogućnost učenja novih stvari, razvijanje kreativnosti i imaginacije te poticanje društvenih interakcija i povezanosti s drugima. Na primjer, gledanje edukativnih emisija ili čitanje kvalitetnih slikovnica može pružiti djetetu nova znanja, potaknuti razvoj jezika i poboljšati njegove komunikacijske vještine (Mikić, 2004). S druge strane, negativni utjecaji medija na djecu mogu uključivati izloženost nasilju, neprimjerenim sadržajima ili prekomjernu upotrebu medija, što može dovesti do problema kao što su agresivno ponašanje, smanjena koncentracija, poteškoće u socijalnom i emocionalnom razvoju te loša tjelesna kondicija (Mikić, 2004).

Važno je napomenuti da roditelji, odgojitelji i društvo imaju važnu ulogu u upravljanju medijskom izloženošću djece i pružanju smjernica za sigurno i odgovorno korištenje medija. Također je važno odabrati prilagođeni medijski sadržaj koji je primjeren dječjoj dobi i razvojnim potrebama.

Na kraju ovog poglavlja može se zaključiti kako unutarnji i vanjski čimbenici imaju značajan utjecaj na razvoj jezično-govornih i komunikacijskih sposobnosti i vještina djeteta. Dok unutarnji čimbenici obuhvaćaju djetetova interna stanja i sposobnosti, vanjski čimbenici se fokusiraju na vanjske poticaje i materijale koji okružuju dijete i doprinose njihovom jezično-govornom razvoju. U nastavku će se približiti i treći važni čimbenik za uredan govorno-jezični razvoj, a to je samoaktivnost. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje naglašava da dijete nije pasivan sudionik u odgojnom procesu. Umjesto toga, promatra se kao aktivni sudionik koji aktivno sudjeluje, oblikuje i značajno utječe na svoj osobni razvoj. Dijete koristi svoje unutarnje resurse, motivaciju i prirodnu sklonost prema učenju kako bi konstruiralo svoj vlastiti put u životu.

4.3. Samoaktivnost djece

Samoaktivnost djeteta igra ključnu ulogu u govorno-jezičnom razvoju, te se odnosi na prirodan proces kroz koji dijete istražuje jezik, komunicira s okolinom i stvara vlastiti jezični identitet. Dijete kroz aktivno sudjelovanje u različitim jezičnim situacijama stječe iskustvo, prakticira jezik i razvija svoje jezične vještine. To je sposobnost djeteta da samovoljno inicira i sudjeluje u komunikaciji, postavlja pitanja, izražava svoje misli i ideje te aktivno istražuje jezik u svojem okruženju (Hoff, 2006). Djeca razvijaju svoje vještine slušanja, razumijevanja, izražavanja i interakcije s drugima. Kroz igru, razgovor, pripovijedanje priča, pjevanje pjesmica i sudjelovanje u društvenim situacijama, djeca stječu bogat vokabular, razvijaju gramatičke strukture, usvajaju pravilan izgovor i intonaciju te razvijaju sposobnost komunikacije s drugima.

Istraživanja su pokazala da što je više prilika za samoaktivnost djeteta, to je veći napredak u njegovom jezično-govornom razvoju. Dijete koje je poticano na sudjelovanje u konverzacijama, izražavanju svojih misli i postavljanju pitanja, ima veću vjerojatnost da će razviti bogat vokabular, naprednije sintaktičke vještine i bolju komunikacijsku sposobnost (Hoff, 2006).

Važno je stvoriti poticajno okruženje u kojem se djeca osjećaju slobodno izražavati. Bitno ih je poticati na aktivno sudjelovanje u razgovorima, postavljati im pitanja koja potiču kritičko razmišljanje i poticati ih na pripovijedanje priča. Iz toga razloga će se u idućem nastavku govoriti o slikovnici kao vanjskom čimbeniku za kvalitetan razvoj jezično-govornog razvoja.

5. SLIKOVNICA – OBILJEŽJA, ODREĐENJE, PODJELE I FUNKCIJE

Važnu ulogu u ranoj dječjoj dobi, pružajući mnoštvo mogućnosti za razvoj jezičnih, kognitivnih i emocionalnih vještina pruža upravo slikovnica. Slikovnica kao jedan od vanjskih čimbenika potrebno je detaljnije istražiti prema obilježju, definiciji, podjeli te funkciji unutar konteksta za govorno-jezični razvoj. U ovom poglavlju istražiti će se što slikovnice čini posebnima te kako one doprinose razvoju djece u ranom uzrastu.

5.1. Obilježja i određenje slikovnice

Slikovnica se može opisati kao književni format koji kombinira pisani jezik s vizualnim elementima kako bi stvorio narativno iskustvo prilagođeno djeci. Prema Hlevnjak (2000), slikovnica se definira kao knjiga koja kombinira pisani jezik i vizualne elemente, često u obliku minijatura ili ilustracija, što predstavlja temeljnu karakteristiku slikovnice. Ilustracije imaju ključnu ulogu u slikovnici i čine je prepoznatljivom. Autori Crnković i Težak (2001) također naglašavaju da, iako postoje slikovnice koje sadrže vrlo malo riječi ili čak nemaju tekst, ilustracije ostaju neizostavan element. Ilustratori često crpe inspiraciju iz priče, stihova, atmosfere ili slika koje se rađaju iz teksta (Javor, 2000). Ilustracije nisu samo ukras; one nadopunjuju tekst i pomažu djeci da dublje razumiju priču te potiču vizualno razumijevanje događaja.

U današnjem vremenu se primjećuje ubrzanje intelektualnog razvoja djece, što je rezultat povećane izloženosti novim informacijama. To zahtijeva intenzivniju pedagošku ulogu predškolskih ustanova, ali i aktivnu ulogu roditelja. Novi tipovi knjiga namijenjeni predčitalačkoj dobi računaju na sudjelovanje i aktivno uključivanje odraslih osoba koje dijele knjigu s djetetom. Potiču dijalog o temama koje knjiga sadrži i potiču stvaralački doprinos djece u tumačenju priče (Čačko, Javor, 2000). Ključno je naglasiti da je u stvaranju takvih knjiga važnija funkcija spoznaje od same estetike. Suradnja između autora teksta i likovnih umjetnika igra ključnu ulogu u stvaranju kvalitetnih slikovnica. Autor teksta oblikuje priču na temelju dugoročnih koncepata i često surađuje s psiholozima i pedagogima kako bi razvio tekst. Likovni umjetnik potom prenosi ovu priču u ilustracijama. Iako ilustracije dominiraju u slikovnici, one proizlaze iz vizije autora teksta, a ne samo od umjetnika. Likovni umjetnik mora interpretirati viziju autora na način

koji je razumljiv djeci (Javor, 2000). Slikovnica se stoga razlikuje od ilustrirane knjige, gdje je naglasak na tekstu, a ilustracije su manje bitne i mogu se mijenjati bez utjecaja na razumijevanje priče.

Ova različita određenja slikovnica ističu njihovu interaktivnu prirodu, kombinaciju teksta i slika, te sposobnost poticanja mašte i razmišljanja kod djece. Iako definicije slikovnica variraju među autorima, osnovna svrha ovih knjiga ostaje ista - pružiti djetetu bogato i interaktivno iskustvo čitanja i učenja. Slikovnica potiče interaktivnost, poticanje dječjeg kritičkog razmišljanja, postavljanje pitanja i interpretaciju likova te situacija. Slikovnica također nudi raznolikost tema - od avantura do moralnih pouka, čime djetetu omogućava istraživanje širokog spektra životnih situacija i vrijednosti. Njezina jasna narativna struktura potiče razumijevanje priče te podupire razvoj djetetove sposobnosti prepoznavanja i praćenja zapleta (Hlevnjak, 2000). Slikovnica, kao bogat i stimulativni poticaj, igra važnu ulogu u dječjem razvoju, počevši od jezičnih vještina sve do emocionalne inteligencije. Stoga je važno znati njezinu podjelu i vrste koje će biti pomno objašnjene u nastavku rada.

5.2. Podjela slikovnica

Prema autorima B. Majhut i D. Zalar (2008) objasniti će se podjela slikovnica s obzirom na različite kriterije. Njihova podjela obuhvaća aspekte kao što su oblik, struktura izlaganja, sadržaj, likovna tehnika te interakcija s čitateljem, svaki od tih aspekata s vlastitim podpodjelama pružaju širinu i dubinu raznolikosti svijeta slikovnice.

Prva podjela slikovnice koja će se spomenuti je prema njihovom obliku. U tu kategoriju spadaju leporello, pop-up, nepoderive, slikovnice igračke te multimedijske slikovnice koje uključuju sliku, tekst i zvuk. Leporello slikovnica specifična je po tome da se proteže poput harmonike, omogućujući čitateljima da prate priču kroz povezane segmente. Pop-up slikovnice iznenađuju čitatelje transformacijom stranica u trodimenzionalne oblike, dok se nepoderive slikovnice izrađuju od čvrstih materijala, čime se osigurava njihova trajnost. Slikovnice igračke kombiniraju priču s interaktivnim elementima kao što su preklopi, zvukovi i pokretni dijelovi. Multimedijske slikovnice proširuju iskustvo čitanja integrirajući sliku, tekst i zvuk. Zadnji oblik koji će se spomenuti su elektroničke slikovnice koje predstavljaju novu eru, spajajući digitalnu

grafiku, animaciju i interaktivne mogućnosti (Majhut i Zalar, 2008). Ova raznolikost oblika omogućuje slikovnicama da se prilagode različitim dobnim skupinama i preferencijama čitatelja. Ona donosi interaktivnost, spajajući tradicionalnu priču s digitalnom dimenzijom.

Struktura slikovnica igra ključnu ulogu u načinu na koji priča teče i kako se čitatelj povezuje s likovima i događajima. Ova raznolikost omogućava slikovnicama da se prilagode različitim ukusima i potrebama čitatelja, posebno najmlađih. Kada je riječ o strukturi slikovnica, slikovnice se mogu podijeliti na narativne ili tematske. Narativne slikovnice imaju jasno definiranu priču koja se razvija kroz redosljed događaja. Ove slikovnice često imaju protagoniste, zaplet, vrhunce i razrješenja. One pružaju djetetu iskustvo čitanja priče i prateći tijek radnje. Narativne slikovnice često su popularne među djecom jer im omogućuju ulazak u svijet priče i pratnju likova kroz njihova iskustva. S druge strane, tematske slikovnice se fokusiraju na određene teme ili koncepte umjesto na konkretnu priču. One mogu istraživati određene teme kao što su boje, brojevi, oblici, životinje ili priroda. Tematske slikovnice često koriste vizualne elemente i tekst kako bi prenijele informacije i poticale razumijevanje određene teme. Ove slikovnice mogu biti edukativne i korisne za razvoj jezičnih vještina kroz upoznavanje s novim riječima i konceptima. Izbor između narativnih i tematskih slikovnica ovisi o preferencijama čitatelja i ciljevima čitanja. Dok narativne slikovnice pružaju zanimljive priče i likove s kojima se djeca mogu povezati, tematske slikovnice potiču razmišljanje i potragu za značenjem (Majhut i Zalar, 2008).

Slikovnice se također dijele s obzirom na sadržaj koji se prilagođava dječjem interesu i primjerenosti njihovoj dobi. Priče o životinjama pružaju priliku djeci da se upoznaju sa svijetom životinja, istražuju njihove karakteristike i razvijaju osjećaj empatije prema životinjskom svijetu. Svakodnevni život kao tema slikovnica omogućuje djeci da se prepoznaju u pričama, jer se oslanjaju na situacije iz dječjeg svakodnevnog iskustva. Kroz takve priče, djeca razumiju svijet oko sebe i uče o svakodnevnim izazovima. Edukativne slikovnice često su fokusirane na učenje abecede, brojeva, boja i drugih temeljnih koncepta. One pomažu djeci da razviju svoje intelektualne vještine i pripreme se za školovanje. Dok priče o igri i fantastici potiču dječju maštovitost i kreativnost. Kroz takve priče, djeca se mogu upustiti u avanture koje nisu moguće u stvarnom svijetu, istražujući granice svoje mašte. Slikovnice su također alat za kulturnu edukaciju, omogućujući djeci da se upoznaju s različitim kulturama, običajima i tradicijama (Majhut i Zalar, 2008). Ova

raznovrsnost tematskog sadržaja doprinosi razvoju dječje maštovitosti, empatije i razumijevanja svijeta oko njih.

Ovisno o namjeni, slikovnice se mogu podijeliti na lutkarske, fotografske, slikovnice stvarnih dječjih ilustracija i crteža, strip-slikovnice te na interaktivne slikovnice. Fotografske slikovnice koriste stvarne fotografije za pričanje priče, donoseći stvarnost u svijet mašte djece. Lutkarske slikovnice kombiniraju likovnost s elementima lutkarstva, stvarajući interaktivno iskustvo. Neki autori koriste stvarne ilustracije dječjih uradaka ili umjetničke crteže, što donosi autentičnost i osobnost slikovnici. Strip-slikovnice uvode elemente stripa, dok interaktivne slikovnice koriste tehnologiju da bi uključile čitatelje u priču na potpuno nov način (Majhut i Zalar, 2008).

Zadnja spomenuta podjela slikovnice prema vrsti temelji se prema stupnju uključenosti čitatelja, od onih koje se mogu samostalno istraživati do onih koje zahtijevaju posredovanje odrasle osobe. Samostalne slikovnice omogućuju djeci da istražuju i interpretiraju priču neovisno, potičući samostalnost i maštovitost. Dok s druge strane, slikovnice koje zahtijevaju odraslu osobu pružaju priliku za dijeljenje iskustva čitanja, poticanje razgovora i povezivanje djeteta s pričom. Ovakve slikovnice često se koriste u interaktivnom učenju i podržavaju bliskost između djeteta i odrasle osobe (Majhut i Zalar, 2008).

Pored podjele slikovnica prema njihovim vrstama, slikovnice je moguće klasificirati i prema njihovim funkcijama. Ovom podjelom naglasit će se različite svrhe kojima one mogu do pridonijeti u dječjem razvoju.

5.3. Funkcija slikovnica

Slikovnica se može podijeliti i na temelju različitih funkcija kojim se potiče dječji razvoj. Prema Čačku (2000), slikovnica može imati zabavnu, informacijsko-odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku i govorno-jezičnu funkciju. U nastavku poglavlja objasniti će se funkcije slikovnica u svrhu poticanja jezično-govornog razvoja djece.

Informacijsko-odgojna funkcija slikovnice za zadaću ima omogućiti djetetu razvoj mišljenja, sposobnosti analize, sinteze, usporedbe, uopćavanja i rješavanja problema. Osim toga, ona pruža djetetu pristup sadržajima vezanim uz njegove osjećaje, zdravlje, osobine ličnosti i ponašanje te odnose u obitelji i društvu. Spoznajna uloga slikovnice omogućuje djetetu provjeru njegovih spoznaja i znanja o stvarima, odnosima i pojavama te time

pružiti povratnu informaciju o njihovoj ispravnosti. Iskustvena funkcija sastoji se od pružanja posrednog iskustva djetetu, te mu omogućuje učenje o multikulturalnosti i multietničnosti, traumatičnom iskustvu rata ili nasilja, o posebnim potrebama pojedinaca te drugim društvenim temama. Estetska funkcija za zadaću ima izazvati različite emocije i doživljaje, te omogućiti razvijanje osjećaja za lijepo i utjecaj na oblikovanje stavova i zanimanje za knjigu te razvoj ljubavi prema čitanju iz užitka ili zabave. Govorno-jezična funkcija slikovnice koja za ulogu ima poticati razvoj fonemske i fonološke osviještenosti, morfološkog i sintaktičkog razvoja, usvajanja i bogaćenja rječnika, upoznavanja karakteristika teksta i načina njegova funkcioniranja te drugih predčitačkih vještina (Hlevnjak, 2000).

Sve navedene funkcije slikovnica su međusobno povezane i zajedno doprinose razvoju jezičnih, govornih i komunikacijskih vještina kod djece. Uloga slikovnica jest pružiti djetetu važno iskustvo čitanja, istraživanja i uživanja u jeziku te će se o tome više govoriti u idućem poglavlju ovoga završnog rada.

6. SLIKOVNICA I DIJETE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Uključivanje slikovnica u okvir odgojno-obrazovnog rada u vrtiću ima iznimno značajnu ulogu u poticanju razvoja govora, jezika i komunikacije kod djece rane i predškolske dobi. Ovo poglavlje će detaljno analizirati kako pravilno prilagoditi slikovnice različitim uzrastima djece i kako ih efikasno koristiti kao vrijedan pedagoški resurs unutar vrtićkog okruženja. Proučit će se i ulogu odgojitelja u oblikovanju govorno-jezičnih kompetencija djece putem integracije slikovnica u odgojno-obrazovni proces. Kroz ovo će se poglavlje odgovoriti na ključna pitanja postavljena u naslovu rada. Naglasak će biti stavljen na važnost odabira prikladnih slikovnica za različite dobne skupine djece te na to kako odgojitelji mogu maksimalno iskoristiti slikovnice kako bi se potaknuo i unaprijedio razvoj govora, jezika i komunikacijskih vještina.

Ovo poglavlje predstavlja ključni dio završnog rada, pružajući praktične smjernice i pedagoške strategije za optimalno uključivanje slikovnica u svakodnevni rad vrtića s ciljem poticanja kompleksnog razvoja jezičnih vještina djece.

6.1. Primjerenost i odabir slikovnica dječjem uzrastu

Primjerenost slikovnice te kvalitetan odabir prilagođen dobi i razumijevanju djece ima pozitivan utjecaj na jezični, kognitivni i emocionalni razvoj. Prema Sandbregu (2002), pristup odabiru slikovnica za djecu rane dobi može se prilagoditi specifičnostima svake faze razvoja. U prvoj godini života, preporuča se nuditi slikovnice s realističnim ilustracijama, jednostavnim oblicima i minimalnim detaljima. Interaktivne slikovnice s pokretnim dijelovima i mekim materijalima preporučuju se za ovu dob, potičući taktilno istraživanje. Također, slikovnice s pjesmicama i brojalicama mogu potaknuti slušnu percepciju. U drugoj godini, djeca mogu bolje razumjeti tekst i pažljivije promatrati šarene ilustracije. Slikovnice s manje teksta i jasnim, privlačnim ilustracijama postaju prikladnije. Brojalice s ponavljajućim tekstom također su dobar izbor. Treća godina donosi veće razumijevanje okoline, životinja i svakodnevnih situacija. Slikovnice koje se bave tim temama i počinju istraživati koncepte poput dobra i zla postaju zanimljive. U četvrtoj godini, djeca su spremna za jednostavne priče s predvidljivim zapletima i sretnim završecima. Humoristične priče također su popularne. U petoj i šestoj godini, djeca već imaju dublje razumijevanje svijeta oko sebe i mogu se nositi sa složenijim narativima. Fotografije, slike i ilustracije i dalje su ključni za razumijevanje priča. U ovoj dobi, basne,

bajke i priče s moralima postaju relevantne i poučne. U skladu s tim, odabir slikovnica treba pratiti razvojne faze djeteta kako bi se potaknuo jezični, kognitivni i emocionalni razvoj na najbolji mogući način.

Kroz čitanje slikovnica, djeca se susreću s bogatstvom jezičnih struktura, riječi i izraza. Ova iskustva pomažu im u proširivanju vokabulara, usvajanju gramatičkih obrazaca i razvijanju sposobnosti verbalne komunikacije. Dok slušaju priče i razgovaraju o ilustracijama, djeca se uče novim riječima, razumijevanju njihovog značenje i usvajanju pravilnog izgovora (Matić, 2008).

Slikovnice također potiču razvoj mašte i kreativnosti kod djece. Kroz likove, radnju i ilustracije, djeca se uvode u svijet fantazije i mogućnosti. Oni stvaraju mentalne slike, vizualiziraju priče i izražavaju svoje ideje i misli. Ova vrsta maštovite aktivnosti razvija dječju kreativnost i sposobnost izražavanja. Čitanje slikovnica također pruža priliku za razvoj socijalnih i emocionalnih vještina. Djeca se mogu identificirati s likovima i njihovim emocijama, što im pomaže u razumijevanju i izražavanju vlastitih osjećaja. Također, kroz dijaloge o pričama, djeca uče kako komunicirati, slušati druge i izražavati svoje misli i ideje na jasan i koherentan način (Šišnović, 2011). Kako bi djeci pružili što kvalitetniju slikovnicu osim spomenute primjerenosti prema dječjoj dobi važno je obratiti i ostale faktore koji će se spomenuti u nastavku.

Odabir kvalitetne slikovnice za djecu od velike je važnosti kako bi se osiguralo relevantno, poučno i emocionalno iskustvo tijekom čitanja. Kvalitetne slikovnice potiču razvoj jezičnih vještina, maštu i emocionalnu inteligenciju djeteta. Kako bismo odabrali kvalitetnu slikovnicu, potrebno je uzeti u obzir nekoliko smjernica i kriterija.

Prema autoru Matić (2008) važno je obratiti pozornost na sadržaj i temu slikovnice. Treba odabrati slikovnice koje su primjerene za dob djeteta i koje obrađuju teme koje su relevantne i zanimljive za njihovu životnu situaciju kao što je već napomenuto. Na primjer, slikovnice koje se bave osnovnim životnim iskustvima, prijateljstvom, obitelji, emocijama ili prirodom mogu biti posebno korisne za dječji razvoj.

Drugi važan aspekt je kvaliteta pisanja u slikovnici. Prije nego se slikovnica ponudi kao odgojno-obrazovni poticaj važno je provjeriti je li tekst slikovnice dobro napisan, ima li ritma, zanimljive jezične strukture i primjerenu razinu složenosti za dobnu skupinu djeteta. Kvalitetan tekst slikovnice potiče jezični razvoj, vokabular i komunikacijske vještine kod djece. Kvalitetne ilustracije igraju ključnu ulogu u slikovnicama za djecu.

Jasne, privlačne i relevantne ilustracije mogu znatno obogatiti iskustvo čitanja i pomoći djeci da bolje razumiju priču. Prije nego se djeci predstavi slikovnica, preporučljivo je provjeriti ilustracije kako bi bile adekvatne za njihovu dob, razumljive i da podržavaju narativ. To osigurava da će djeca imati pozitivno iskustvo i potiče njihovu sposobnost interpretacije i razumijevanja vizualnih elemenata. Boje, likovi i stil ilustracija trebali bi biti privlačni djetetu i poticati maštu. Struktura priče također je važna. Priča u slikovnici trebala bi imati jasnu početnu situaciju, razvijati se u smislenu radnju i imati završetak. Ova struktura pomaže djeci razumjeti narativni tok i razvijati razumijevanje pripovijedanja. Isto tako potrebno je razmotriti poruku i vrijednosti koje slikovnica promiče. Slikovnice koje promoviraju pozitivne vrijednosti poput prijateljstva, hrabrosti, uvažavanja različitosti ili ekološke svijesti mogu pružiti važne pouke i potaknuti moralni razvoj djeteta (Matić, 2008).

U odabiru kvalitetnih slikovnica može pomoći čitanje recenzija i traženje preporuka od stručnjaka za dječju literaturu, knjižničara, odgojitelja ili roditelja. Ovi izvori mogu pružiti korisne smjernice i preporuke za odabir kvalitetnih slikovnica. Dječji vrtić je odgojno-obrazovna ustanova u kojoj se često susreće sa slikovnicama kao poticajem za razvoj jezično-govornih vještina te će se rad nastaviti s upoznavanjem korištenja slikovnica u svrhu poticanja dječjeg kvalitetnog rasta i razvoja uz pomoć istih.

6.2. Slikovnice u dječjem vrtiću

Slikovnice u dječjem vrtiću najčešće se mogu pronaći u centru za početno čitanje i pisanje ili mirnom centru, iako se zbog njihove odgojno-obrazovne funkcije može pronaći i u svim ostalim centrima u sobi dnevnog boravka. Centar aktivnost je multidisciplinarni prostor koji pruža različite odgojno-obrazovne procese, resurse i podršku djeci tijekom njihovog boravka u vrtiću. Njegov glavni cilj je stvoriti stimulativno okruženje koje podržava cjelovit razvoj djeteta i priprema ih za daljnje obrazovanje i životne izazove. Slikovnice, iako se smatraju najjednostavnijim materijalom za čitanje u centru za početno čitanje i pisanje, imaju važnu ulogu u razvoju djece čak i prije nego što nauče čitati. One potiču ljubav prema knjigama i čitanju već od najranije dobi, te pružaju svakodnevni odgojno-obrazovni rad u centru za početno čitanje i pisanje. Slikovnice imaju različite funkcije koje utječu na različite aspekte dječjeg razvoja, posebno na razvoj govora.

Korištenje slikovnica u ovom centru potiče dječju dobrobit na različite načine, uključujući uživanje u interakcijama, otvorenost prema novim iskustvima, samostalnost u mišljenju i djelovanju, radoznalost, inicijativnost, kreativnost, identifikaciju izvora učenja i primjenu naučenog na različite načine, suradnju s drugom djecom i odraslima, etičnost, solidarnost, toleranciju, osjećaj prihvaćenosti i pripadanja (Špehar, 2002).

Korištenje slikovnica u mirnom centru ima pozitivan učinak na djecu. Slikovnice pružaju djetetu mogućnost da se smiri, opusti i uroni u svijet priča i ilustracija. Mirni centar, koji može biti poseban kutak ili prostorija, stvara atmosferu koja potiče koncentraciju, introspekciju i kreativnost. Kroz čitanje slikovnica, djeca razvijaju vještine slušanja, povećavaju svoj vokabular, stječu razumijevanje narativa i razvijaju maštu. Osim toga, slikovnice mogu biti i alat za samostalno istraživanje i samostalno čitanje. Kroz mirno korištenje slikovnica, djeca razvijaju ljubav prema knjigama, potiču svoju znatiželju i razvijaju emocionalnu vezu s pričama i likovima. Ovaj mirni centar pruža djetetu vrijeme za opuštanje, refleksiju i razvoj vlastite kreativnosti (Šego, 2009).

Slikovnice se mogu koristiti i u ostalim centrima aktivnosti ovisno o njihovom sadržaju i funkciji. Osim sobe dnevnog boravka slikovnice se mogu pronaći u vrtićkoj knjižnici gdje slikovnice trebaju biti dostupne u velikom broju i različitim temama kako bi zadovoljile interese i potrebe svakog djeteta. Važno je da odgojitelji u vrtiću potiču djecu da posjećuju knjižnicu i koriste slikovnice kao sredstvo za učenje, zabavu i razvoj jezičnih vještina. Djeca prilikom posudbe slikovnica iz vrtićke knjižnice stječu vještine poput odgovornosti prema posuđenom materijalu, organizaciji, poštivanju pravila, vrijednosti dijeljenja te razvijanju čitateljskih navika. Vrtićke knjižnice bi također trebale sadržavati i stručnu literaturu ne samo za djecu već i za odgojitelje (Šišnović, 2011).

Slikovnica kao poticaj predstavlja iznimno vrijedan resurs za poticanje razvoja jezičnih, kognitivnih i socijalnih vještina kod djece. Kroz pažljiv odabir, primjerenost i stručnu podršku, slikovnice postaju sredstvo koje doprinosi obogaćivanju vrtićkog okruženja i podržava dječji rast i razvoj. Uz već usvojeno znanje, u idućem poglavlju pokušat će se nadograditi znanje primjerima iz vrtićke prakse te odgovoriti na pitanja kako, kada i zašto slikovnicom poticati jezično-govorni razvoj.

6.3. Slikovnica kao poticaj za odgojno-obrazovni rad

Slikovnice se mogu koristiti kao poticaj za odgojno-obrazovni rad u različitim situacijama i u odgojno-obrazovnim procesima.

Slikovnice mogu biti kvalitetan početak vrtićkog dana, mogu se koristiti kao dio jutarnjeg rituala ili početka dana kako bi se djeca potakla na razgovor, izražavanje mišljenja i dijeljenje doživljaja vezanih uz slikovnicu (Matić, 2008). Slikovnice bi trebale biti dostupne djeci tijekom dana i slobodne igre kako bi ih potakle na samostalno istraživanje, kreativnost i razvijanje priča na temelju ilustracija ili sadržaja slikovnice (Rukavina, 2011). One mogu biti i odličan poticaj za početak tematskih cjelina ili projekata kao uvod, izvor informacija ili kao dodatak u odgojno-obrazovnom procesu vezanim uz određenu temu. Na primjer, slikovnica o prirodi može poslužiti kao poticaj za istraživanje prirodnog okoliša i upoznavanje biljaka i životinja (Vučković, 2013). Slikovnice se također mogu koristiti kada dođe do određenih neočekivanih izazova u dječjim životima poput pandemija, potresa, razvoda roditelja, smrti u obitelji te se tada mogu koristiti problemske slikovnice. One sadrže priče ili situacije u kojima se postavlja određeni aktualni problem ili izazov koji djeca trebaju riješiti. Djeca se potiču da promatraju ilustracije, razmišljaju o mogućim rješenjima, povezuju informacije, upoznavaju nove emocije i donose zaključke. Ovakav pristup potiče razvoj logičkog razmišljanja, analitičkih vještina, planiranja i donošenja odluka. Također čitanjem slikovnica prije spavanja ili prije odlaska svojim domovima djeca se potiču na smirenje, aktiviranje mašte i interakciju o pročitanoj priči (Matić, 2008). Slikovnice se u suštini mogu čitati u bilo kojem dijelu dana, odabir je na odgojitelju kada će im i kako ponuditi ili kada će samostalno dijete pokazati želju i interes za istim.

Govorni razvoj djece je složen proces koji uključuje stjecanje jezičnih vještina, razumijevanje jezičnih struktura i sposobnost izražavanja misli i ideja. Korištenje slikovnica kao interaktivnog alata može imati značajan utjecaj na taj proces. Autorica Vrbnjak (2014) ističe da interakcija sa slikovnicama omogućuje djeci proširivanje vokabulara, razvoj jezičnih struktura te poboljšanje sposobnosti verbalne ekspresije. Kroz slikovnice, djeca se susreću s različitim riječima, frazama i rečenicama te usvajaju nove pojmove i izraze. Slikovnice pružaju bogatu i vizualno poticajnu okolinu u kojoj se jezične vještine mogu razvijati kroz čitanje, pričanje priča i rasprave o slikama i događajima u knjizi. Dok autor Kožuh (2016) naglašava da slikovnice pružaju vizualne podražaje koji

potiču maštu, kreativnost i razvoj vizualne percepcije kod djece. Vizualni elementi u slikovnicama omogućuju djeci da vizualiziraju priče i događaje, što pomaže u razumijevanju i interpretaciji teksta. Osim toga, slike u slikovnicama često potiču dječju maštu i potiču ih na stvaranje vlastitih priča i likova. Kroz interakciju sa slikovnicama, djeca razvijaju svoje jezično-govorne vještine, proširuju svoj vokabular, razumijevanje jezičnih struktura i sposobnost izražavanja misli. Osim toga, slikovnice potiču kreativnost, maštu i vizualnu percepciju kod djece. Stoga, korištenje slikovnica kao alata za razvoj govora kod djece ima brojne prednosti i može pridonijeti bogatom jezičnom i komunikacijskom razvoju.

Djeca se kroz slikovnice susreću s raznolikim situacijama, likovima i događajima te imaju priliku razvijati svoje verbalne vještine putem pričanja priča, postavljanja pitanja i izražavanja svojih dojmova (Živković, Jovanović, Gajić, 2019). Odgojitelji imaju ključnu ulogu u poticanju aktivne participacije djece tijekom čitanja slikovnica, pružajući im prostor za izražavanje, postavljanje pitanja i poticanje kritičkog razmišljanja (Živković, Jovanović, Gajić, 2019). Iz tog razloga slikovnice postaju sredstvo koje pruža podršku djetetu za uredan razvoj govora.

Slikovnice igraju važnu ulogu kako u razvoju govora tako i u razvoju jezika kod djece. Kroz čitanje slikovnica, djeca su izložena raznovrsnim jezičnim strukturama, bogatom rječniku i različitim stilovima izražavanja. Ova iskustva imaju pozitivan utjecaj na razumijevanje značenja riječi, razvoj gramatičkih struktura i jezičnih obrazaca. Slikovnice pružaju djetetu priliku da se upozna s različitim vrstama teksta, kao što su priče, pjesme ili informativni tekstovi. Kroz ove različite vrste tekstova, djeca se susreću s različitim jezičnim strukturama i stilovima izražavanja. To pomaže u širenju njihovog vokabulara, razumijevanju različitih načina kako se mogu koristiti riječi te razvijanju sposobnosti izražavanja misli i ideja na jezično bogat način (Kožuš, 2016). Slikovnice također pružaju mogućnost za aktivno sudjelovanje djece u čitanju i razgovoru o pričama. Kroz rasprave o slikama, događajima u knjizi i interpretaciji teksta, djeca razvijaju svoje jezične vještine, uključujući razumijevanje, izražavanje, slušanje i artikulaciju. Ova interakcija potiče dječju komunikacijsku vještinu, samopouzdanje u izražavanju i razvoj njihovog jezičnog izraza.

Djeca se kroz slikovnice susreću s različitim jezičnim izazovima te imaju priliku razvijati svoje jezične kompetencije putem imitacije, ponavljanja i eksperimentiranja s jezičnim obrascima (Vrbnjak, 2014). Odgojitelji su u mogućnosti prilagoditi slikovnice dječjoj dobi i interesima kako bi podržali razvoj jezičnih vještina kod djece. Slikovnice

postaju element koji djeci omogućuje istraživanje jezičnih elemenata kao što su fonološke strukture, morfologija, sintaksa i semantika, te pružaju mogućnost razvijanja razumijevanja jezika i izražavanja ideja na jezičnoj razini (Živković, Jovanović, Gajić, 2019).

Osim jezika i govora, komunikacija je ključna vještina koja se razvija u dječjem vrtiću, a slikovnice imaju značajnu ulogu u poticanju tog razvoja. Kroz interakciju sa slikovnicama, djeca uče osnove komunikacije kao što su dijeljenje misli, usvajanje normi ponašanja, izražavanje emocija i razumijevanje tuđih perspektiva. Slikovnice pružaju djetetu priliku da razvije svoje sposobnosti slušanja, praćenja priče i interpretacije vizualnih znakova (Kožuh, 2016). Interaktivnim čitanjem ili samim listanjem slikovnica potiče se dijalog između odgojitelja i djece, što rezultira poboljšanim komunikacijskim vještinama kod djece. Djeca se kroz slikovnice uče prepoznavati i interpretirati neverbalne znakove, intonaciju glasa i gestikulaciju, što su ključni elementi komunikacije (Vrbnjak, 2014).

U zaključku, slikovnice imaju važnu ulogu u razvoju govora, jezika i komunikacije kod djece u dječjem vrtiću. Kroz interakciju sa slikovnicama, djeca proširuju svoj vokabular, razvijaju jezične strukture, poboljšavaju verbalnu ekspresiju, razumijevanje jezičnih obrazaca i komunikacijske vještine. Osim slikovnice kao poticaja za odgojno-obrazovni rad, vrlo je važna uloga odgojitelja u predstavljanju i približavanju slikovnice djeci. Odgojitelj ima ključnu ulogu u stvaranju poticajnog i podražavajućeg okruženja u kojem će se slikovnica koristiti na najefektivniji način. U nastavku će se pažnja obratiti na ulogu odgojitelja na jezično-govorni razvoj u dječjim vrtićima.

6.4. Uloga odgojitelja u govorno-jezičnom razvoju djece kroz primjenu slikovnice u odgojno-obrazovnom radu

Uspostavljanje komunikacije između odgojitelja i djeteta temelji se na stvaranju socio-emocionalne veze, a razvija se kroz svakodnevni odgojno-obrazovni proces odgojitelja i djeteta. U literaturi ističe se važnost svakodnevnih situacija koje se ponavljaju i omogućuju odgojitelju da koristi odgovarajući govor kako bi postupno razumijevanje djeteta o govoru napredovalo, te da se zajednička značenja izmjenjuju putem vokalizacije, aktivnosti i gesta (Petrović-Sočo, 1997). U vrtićkom okruženju, uloga odgojitelja poticanju razvoja govora, jezika i komunikacije kroz upotrebu slikovnica ima iznimnu važnost.

Odgovitelj je ključna figura koja ima priliku oblikovati jezično-komunikacijske vještine djece u ranim fazama razvoja. Osim verbalnog aspekta, odgovitelj koristi neverbalnu komunikaciju kako bi dodatno podržao jezično-govorni razvoj. Njihova mimika, geste, intonacija i tijelo postaju primjeri kako se koristi cijelo tijelo za prenošenje informacija i emocija.

Ključna uloga odgovitelja leži u poticanju djece na aktivno sudjelovanje, postavljanje pitanja i izražavanje svojih ideja tijekom čitanja slikovnica. Slikovnice pružaju djetetu mogućnost istraživanja jezika, potiču maštu, kreativnost i vizualnu percepciju, te podržavaju razvoj komunikacijskih vještina kod djece. Odgovitelj koristi različite strategije kako bi uspostavio verbalnu komunikaciju s djetetom i razumio njegov govor o predmetima u odgojno-obrazovnom radu koji nije nužno vezan uz neposredni kontekst. To uključuje organiziranje različitih situacija i kreiranje raznovrsnih aktivnosti poput pričanja jednostavnih priča, pregledavanja slikovnica, izvođenja kratkih lutkarskih predstava i igara sa scenskim lutkama (Rukavina, 2012). Važno je da odgovitelj iskoristi ove situacije kako bi potaknuo spontani govor djece te potaknuo razvoj jezika, govora i komunikacije kroz svakodnevni odgojni-obrazovni proces. Slikovnice današnjice pružaju djeci i odgoviteljima mogućnost istraživanja različitih tema i iskustava te zajedničkog dijeljenja i proučavanja svijeta. Kroz kvalitetnu komunikaciju u odgojno-obrazovnom procesu, potiče se socio-emocionalni, intelektualni i govorni razvoj djece (Petrović-Sočo, 1997).

Važno je koristiti slikovnice koje odgovaraju interesima i potrebama djece, a ne samo odgovitelja. Pasivno čitanje slikovnica treba izbjegavati jer može izazvati dosadu i nedostatak interesa kod djeteta, čime se može izgubiti motivacija za slikovnicama. Uloga odgovitelja je stvoriti uzbudljivu atmosferu za slušanje i čitanje slikovnice, uživajući u likovima, koristeći gestikulacije, mimiku te pokazujući djetetu svoje uživanje u odgojno-obrazovnom radu. Odgovitelji bi svojim stručnim usavršavanjem trebali jačati svoje kompetencije poznavanja dječjih interesa, vještinu prepoznavanja i odabira kvalitetne slikovnice kao i prepoznavanja najprikladnijeg vremena u danu za ponuditi slikovnicu kao poticaj. Time odgovitelji potiču dijete da ponovi ono što čuje, nauči nove riječi i koristi ih u različitim jezičnim oblicima, što obogaćuje njegov govor (Šego, 2009).

Odgovitelj u dječjem vrtiću ima nezamjenjivu ulogu kao model za jezično-govorni razvoj djece. Njegova sposobnost da pruži bogat jezični uzorak, potakne dijalog i podrži individualne stilove učenja ključna je za izgradnju temelja komunikacijskih vještina kod djece. Njegova pažnja prema verbalnom i neverbalnom izražavanju te podrška

razumijevanju i izražavanju osjećaja obogaćuje dječji jezični-govorni svijet. Kroz odnos pun poštovanja, strpljenja i podrške, odgojitelj oblikuje i potiče dječji govorno-jezični razvoj prema uspješnoj komunikaciji s okolinom.

7. ZAKLJUČAK

Razumijevanje i poticanje jezično-govornog razvoja djece predstavlja ključan faktor u njihovom cjelokupnom razvoju. Govor, jezik i komunikacija su temeljne komponente koje omogućuju djeci da se povežu sa svijetom oko sebe i izraze svoje misli, osjećaje te potrebe. Tijekom procesa od rođenja do polaska u školu, dijete prolazi kroz važne faze razvoja koje oblikuju njegove jezično-govorne sposobnosti. Unutarnji čimbenici, poput urođenih predispozicija i stupnja zrelosti, te vanjski čimbenici, kao što su okolina i interakcija s likovnim i tekstualnim sadržajima poput slikovnica i samoaktivnost djeteta igraju ključnu ulogu u tom procesu. Posebno važnu ulogu u tom razvoju ima odgojno-obrazovni rad, a dječji vrtić je prvi formalni okvir u kojem djeca dolaze u dodir s organiziranim oblikom edukacije i društvenom interakcijom. Slikovnica, kao vanjski čimbenik koji pomaže u poticanju razvoja govora, jezika i komunikacije kod djece, ima mnoge dimenzije. Njezina raznolika obilježja, kao što su različite tehnike, struktura, sadržaj i funkcija, omogućuju prilagodbu dječjem uzrastu i potrebama. Kroz interakciju sa slikovnicama, djeca se pripremaju za daljnje učenje, razvijaju kreativnost, vještine slušanja i izražavanja te grade temelje jezične-govorne kompetencije. Posebno se ističe ključna uloga odgojitelja u ovom procesu. Oni su modeli za jezično-govorni razvoj djece te imaju značajan utjecaj na odabir i pravilno korištenje slikovnica. Kroz kreativne metode i pristupe, odgojitelji podržavaju dječju komunikacijsku samostalnost, razvoj vještina slušanja i izražavanja te aktivno sudjeluju u oblikovanju dječjeg svijeta riječima.

U zaključku, razumijevanje kompleksne veze između govora, jezika, komunikacije i upotrebe slikovnica pomaže oblikovati bogat i sveobuhvatan razvoj djece. Slikovnice postaju most između dječje maštovitosti i jezične vještine, dok uloga odgojitelja postaje ključna u usmjeravanju tog procesa prema punom potencijalu svakog djeteta.

8. LITERATURA

Andrešić, D., Benc Štuka, N., Gugo Crevar, N., Ivanković, I., Mance, V., Mesec, I., Tambić, M. (2010). *Kako dijete govori?*. Planet Zoe d.o.o., Zagreb.

Apel, K., Masterson, J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do šeste godine: od glasanja do prvih riječi početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgajatelje*. Lekenik, Ostvarenje.

Bouillet, D. (2010). *Izazovi integriranog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga.

Beckwith, R. (1988). *Learnability and psychologically constrained grammars*. Unpublished PhD Dissertation, Teachers College, Columbia University.

Bishop, D. V. M. (2014). *Why is it so hard to reach agreement on terminology for developmental language disorders?* *Theoretical Linguistics*, 40(1-2), 61–71. Pristupljeno 25.4. 2023. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5697617/>

Crnković, M., Težak, D. (2001.) *Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955.godine*. Zagreb: Znanje.

Čačko, P., Hlevnjak, B., Javor, R. (2000.) *Kakva je knjiga slikovnica*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.

Galić, M. (2011). *Rani i predškolski razvoj djeteta*. Zagreb: Educa.

Galić, I. (2016). *Razvoj jezičnih kompetencija kod djece*. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Hart, B., Risley, T. R. (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of young American children*. Paul H Brookes Publishing. Pristupljeno: 25.4.2023. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2733543/pdf/behavan00017-0027.pdf>

Hoff, E. (2006). *How social contexts support and shape language development*. *Developmental Review*, 26(1), 55–88. Pristupljeno: 21.5.2023. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2005.11.002>

Japundža-Milas, D., i Kranjčević, K. (2015). *Kako slikovnice potiču jezične vještine djece u vrtiću*. *Informatologia*, 48(3), 233-239.

- Jurčić, M., Bujak, K., Bešlić, I., i Čorak, S. (2017). Govorno-jezične vještine djece predškolske dobi potaknute aktivnostima u vrtiću. *Suvremena psihologija*, 20(2), 169-183.
- Jelaska, I. (2005). *Jezikoslovlje: uvod u proučavanje jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Katić, V. (2020). Pisano predavanje – Faktori i Zaostajanje u govornom razvoju. Pristupljeno: 20.8.2023. <https://moodle.srce.hr/2021-2022/course/view.php?id=102625>
- Kožuh, I. (2016). Slikovnice u poticanju govora i jezičnog razvoja kod djece predškolske dobi. *Pedagoška istraživanja*, 13(2), 283-295.
- Kuvač Kraljević, J. (2015). *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Leonard, L. B. (2014). *Children with Specific Language Impairment*. MIT Press. Pristupljeno: 25. 4. 2023. [https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=43S7AwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR5&dq=Leonard,+L.+B.+\(2014\).+Children+with+Specific+Language+Impairment.+MIT+Press//](https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=43S7AwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR5&dq=Leonard,+L.+B.+(2014).+Children+with+Specific+Language+Impairment.+MIT+Press//)
- Lovrić, M. (2016). *Govorni razvoj djeteta*. Zagreb: Educa.
- Ljubešić, M., Capanec, M. (2012): Rana komunikacija: u čemu je tajna?, *Logopedija*, 3, 1, 2012, 35-45.
- Ljubetić, M., Reić Ercegovac, I. i Mandarić Vukušić, A. (2020). Percepcija obiteljske komunikacije adolescenata i njihovih roditelja - Rezultati preliminarnog istraživanja. *Nova prisutnost*, XVIII (2), 279-292. Pristupljeno: 24. 4. 2023. <https://doi.org/10.31192/np.18.2.4>
- Mabel L. Rice, *Specific Language Impairment, Nonverbal IQ, Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder, Autism Spectrum Disorder, Cochlear Implants, Bilingualism, and Dialectal Variants: Defining the Boundaries, Clarifying Clinical Conditions, and Sorting Out Causes*. *J Speech Lang Hear Res*. 2016 Pristupljeno 25.4.2023. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4867925/pdf/JSLHR-59-122.pdf> .
- Majhut, B. i Zalar, D. (2008). Slikovnica – vizualni medij i pomoć pri odgoju i obrazovanju. *Život i škola*, LIV(26), 119-130.

- Matić, V. (2008). Važnost slikovnica u ranoj i predškolskoj dobi. *Dječji vrtić*, 50(5), 13-18.
- Mikić, K. (2004). *Mediji i roditelji, Zapis*. Zagreb. Pristupljeno 3.6.2023. http://www.hfs.hr/nakladnistvo_zapis_detail.aspx?sif_clanci=483#.WZQAsV
- Miličević, M., Knezović, Z. (2007). *Komunikologija: komunikacija, mediji, kultura, društvo*. Golden marketing.
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, *Narodne novine*, 05/15 (2015). Pristupljeno: 31.8. 2023. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_01_5_95.html
- Pavličević-Franić, N. (2005). Govor i identitet. *Časopis za suvremenu povijest*, 37(3), 681-694.
- Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica*. Akcijsko istraživanje. Zagreb: Alineja.
- Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik : materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Rukavina, A. (2011). Kreativno izražavanje djece uz pomoć slikovnica. *Suvremena škola*, 64(2), 218-231.
- Rukavina, A. (2012). Govorno-jezični razvoj djeteta predškolske dobi. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 48(2), 25-38.
- Sandberg, A. (2002). *Children's literature in the preschool. The Reading Teacher*, 55(6), 558-565.
- Starc, B., Čudina – Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004), *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Stemberger, N. (2013). Slikovnica kao podrška emocionalnom razvoju djeteta. *Društvena istraživanja*, 22(3), 433-450.
- Šego, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor*, 26(2), 119-149. Pristupljeno: 6.3.2023. <https://hrcak.srce.hr/165964>

Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17 (66), 8-9. Pristupljeno: 26. 4. 2023. <https://hrcak.srce.hr/124183>

Špehar, S. (2002). Centar za početno čitanje i pisanje. *Dijete, vrtić, obitelj*, 8 (27), 2-4. Pristupljeno: 3.6.2023. <https://hrcak.srce.hr/181847>

Vrbnjak, V. (2014). *Uloga slikovnica u razvoju govora djece predškolske dobi*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.

Vučković, L. (2013). Uloga slikovnica u ranome odgoju. *Život i škola*, 59(1), 105-116.

Živković, V., Jovanović, A., Gajić, J. (2019). Utjecaj slikovnica na komunikacijske vještine djece predškolske dobi. *Pedagoška stvarnost*, 65(2), 187-201.